

УДК 351.863(477):351.84

М. В. Вінічук

КОМПАРАТИВНИЙ АНАЛІЗ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ В КОНТЕКСТІ СОЦІАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Визначено основні проблемні аспекти соціально-економічного розвитку України крізь призму зміцнення соціальної безпеки держави. Проведено компаративний аналіз соціально-економічних трансформацій економіки України. На основі емпіричних досліджень із використанням програмних пакетів MS Excel, Sigma 5,0 проведено дослідження середньомісячної номінальної заробітної плати та індексу якості життя населення з метою пошуку шляхів

виходу з фінансово-економічної кризи та зміцнення соціальної безпеки держави. Встановлено основні фактори, які впливають на рівень життя населення.

На основі економіко-математичних розрахунків оцінено рівень життя й соціальне забезпечення населення, а також доведено зниження купівельної спроможності населення України. З метою дослідження сучасних тенденцій трансформації глобального та національного характеру запропоновано використання економіко-математичних методів та моделей аналізу комплексу відповідних принципів, методів, чинників та інструментів забезпечення соціальної стабільності при формуванні стратегічних перспектив виходу зі соціально-економічної кризи.

Ключові слова: соціальна безпека держави, компаративний аналіз, соціально-економічний розвиток, економіко-математичні методи й моделі, рівень життя населення, трансформація економіки.

Постановка проблеми. Соціально-економічна неефективність державного регулювання економіки, негнучкість і низька адаптованість командно-адміністративної системи до умов науково-технічного прогресу та постіндустріальних перетворень, вичерпання екстенсивних факторів економічного зростання, зниження життєвого рівня населення на тлі зростання їх номінальних доходів та ціла низка інших гальмівних процесів, які відбувалися в народному господарстві на початку 1990-х років та мали негативні наслідки і в економічній, і в соціальній сферах, спричинили об'єктивну необхідність ринкової трансформації економіки України. Існування Європейського Союзу як розвиненого інтеграційного об'єднання, економічні взаємозв'язки між країнами-членами ЄС та країнами Центрально-Східної Європи обумовлюють пріоритети економічної політики та характер економічних реформ.

В умовах глобалізації успішне проведення реформ дає змогу подолати кризові явища, досягти стійкого економічного зростання, здійснити трансформацію економіки та увійти до складу ЄС [1, с. 124], а неуспішність реформування провокує виникнення проблем макроекономічної дестабілізації, що присутні у будь-яких економічних системах. Для пошуку шляхів їх розв'язання державою повинна здійснюватися політика, яка допомагає підтримувати на достатньому природному рівні головні макроекономічні пропорції, забезпечуючи економічну рівновагу. В цьому контексті актуальною є проблема розгляду та дослідження трансформаційної перебудови суспільства та переходу від командно-адміністративної до ринкової економіки.

Стан дослідження. Дослідження трансформаційної перебудови в Україні тривалий час здійснюють провідні науковці-економісти нашої країни. Вагомий внесок у висвітлення цієї проблеми зробили

В. Базилевич, З. Варналій, Т. Васильців, В. Геєць, Я. Гончарук, Л. Гринів, О. Ляш, С. Кіреєв, М. Кічурчак, Е. Лібанова, Є. Панченко, В. Савчук, В. Сікора, М. Флейчук, Л. Яремко та ін. [1–6]. Проте на сучасному етапі недостатньо розкрито аспекти соціально-економічного розвитку України в контексті забезпечення її економічної безпеки методами введення стабілізаційної політики.

Метою статті є проведення компаративного аналізу соціально-економічного розвитку з позиції економічної безпеки держави.

Вклад основних положень. У сучасних умовах глобалізації світової економіки національні економіки інтегруються у глобальний економічний механізм, адже економічний прогрес кожної держави в таких умовах пов'язаний із характером її взаємодії з іншими країнами світу. Тому інтернаціоналізація національної економіки є важливою проблемою її розвитку. Включення економіки країни у світовий економічний простір дасть можливість значно посилити позиції України в міжнародному співтоваристві [2, с. 286–287].

Протягом 70 років економіка України була складовою жорсткої радянської господарської системи без жодних ознак ринкової економіки. Трансформаційний перехід до останньої розпочався у момент розколу радянського соціалістичного господарства і саме криза радянської економіки спричинила і сформувала платформу для переходу від однієї економічної системи до іншої. Варто зазначити, що командно-адміністративна система господарювання передбачала одержавлення економічних процесів і централізовано-планове задоволення суспільних потреб, тобто можна стверджувати, що провадилася політика монополізації та дефіцитності. В таких умовах робоча сила поєднувалася зі засобами виробництва, а виробництво взаємопов'язувалося зі споживанням.

Командна економіка змогла розвинути індустриальні продуктивні сили країни, але виявилася неспроможною опанувати можливості постіндустріального суспільства [3, с. 23], що і слугувало причиною політичної та економічної кризи. Складна соціально-економічна ситуація, що виникла в економіці СРСР, супроводжувалася зростанням антисоціальних процесів та вимагала негайного вирішення і радикальних змін. Висока ресурсомісткість економіки за наявності механізмів перерозподілу та адміністративних обмежень провокували швидке зростання інфляції прихованого типу, за якого населення було позбавлене можливості витратити грошові доходи і нагромаджувався відкладений попит, що виявлялося у зникненні товарів із вільного продажу. Накопичені проблеми вимагали переорієнтації економіки з командно-адміністративної на ринкову.

Початок 1990-х років характеризувався необхідністю зміни державного регулювання економіки, посиленням напруженості у відносинах пролетаріату і селянства та загостренням невдоволення робітників, обмеженням використання виробничого і соціального потенціалу країни, дефіцитністю та надмірною монополізацією радянської економіки у поєднанні зі зниженням якості виробленої продукції та витісненням товарів високої якості товарами низької якості, жорсткою системою ціноутворення, яка не дозволяла збалансувати попит і пропозицію; стійким макроекономічним дисбалансом. В цей час швидкими темпами розвивалися процеси роздержавлення. Науково-технічна революція та перехід до інноваційного підприємництва, уповільнення темпів економічного зростання, різке скорочення динаміки капітальних вкладень та низький рівень їх ефективності спричинили необхідність структурної перебудови економіки України. Варто зазначити, що оновлення машин, обладнання та продукції на діючих підприємствах відбувалося на рівні 2–3% за рік, а темпи зростання робочої сили різко знизилися.

Так, 1970 р. простежувалося зростання робочої сили на 1,5% на рік, а 1980-х відбулося зниження на 8% [3, с. 32]. Працівники були зайняті ручною працею, а умови праці – надто низькими. Суттєвий вплив на руйнування СРСР як держави мала жорстка боротьба нових органів влади, які конститувалися в союзних республіках, з союзним центром. Основні передумови трансформації економіки України доцільно систематизувати та періодизувати, відобразивши за допомогою таблиці 1.

Процес ринкової трансформації пострадянських країн, перехід до нових форм державного управління, а також глибокі соціальні перетворення, які були спрямовані на переорієнтацію адміністративно-планової системи господарювання до становлення ринкового середовища, необхідного для ефективного функціонування економіки, спричинили велику кількість ризиків і загроз економічній безпеці держави [4, с. 424–425].

Так, стагнація економіки, загострення різниці між платоспроможним попитом та його покриттям, відсутність демократичних засад, втрата керованості економікою і державою загалом у поєднанні з передкризовими явищами та падінням темпів зростання та ефективності виробництва відобразилася на розвитку соціальної сфери [3, с. 32].

У процесі трансформації економічної системи України важливого значення набув структурний аспект економічного розвитку, який виявився у вигляді кількісних і якісних змін в економіці [5].

Таблиця 1

Етапи соціально-економічних трансформацій економіки України

№ з/п	Період трансформації	Етап трансформації	Номінальна сутність
1.	1918–1921 рр.	Політика військового комунізму	Швидкий перехід до соціалізму і комунізму на основі максимально можливого одержавлення економіки, широкого використання примусових методів, директив пролетарської держави, а також соціальної зрівнялівки, організації руху суспільного продукту у вигляді його прямого, нетоварного розподілу під жорстким державним контролем з метою переборення складних військово-політичних умов та зубожіння в країні. У промисловості прискорена націоналізація, у сільському господарстві – запровадження продрозкладки; у сфері мобілізації трудових ресурсів – трудова повинність і трудові армії; у сфері трудових відносин – натуралізація заробітної плати; у сфері управління – заборона приватної торгівлі, система «главкізму», централізованого керівництва
2.	1921–1927 рр.	Нова економічна політика (неп)	Широке використання товарно-грошових відносин, збереження до певних меж, приватного підприємництва, застосування концесій, оренди, кооперації та інших форм господарювання. Поєднання особистих інтересів із суспільними і забезпечення економічного піднесення зі зміною продрозкладки продподатком у сільському господарстві; у промисловості – створення трестів (об'єднання однорідних і взаємопов'язаних між собою підприємств на основі повної господарської і фінансової самостійності), виникнення синдикатів (об'єднання трестів на засадах кооперації), у діяльності яких запроваджувався господарський розрахунок

3.	1927–1929 рр.	Командна система (тотальне одержавлення)	Утвердження одержавленої моделі створеного суспільства, характер якого запечучував можливість альтернативності та багатоваріантності розвитку. Спрощення та уніфікація господарських форм, заміна економічних зв'язків на зв'язки наказового характеру; створення адміністративно-командної системи управління; виключення з відносин власності широких прошарків трудящих та заміну їх прошарком розпорядників (номенклатурою), які діяли за дорученням та від імені держави; несумісність із підприємництвом; установки на форсовану індустріалізацію. Соціально-економічні відносини ґрунтуються на декларованій революцією меті – перетворення суспільства, зокрема ліквідація системи приватної власності
4.	1927–1990 рр.	Директивне планування	Головні процеси визначає плануючий економічний орган, що домагається реалізації основних економічних цілей за допомогою обов'язкових планів (п'ятирічних) розподілу ресурсів та обсягів виробництва; чітка господарська логіка, внутрішня єдність та відлагодженість усіх елементів і ланок системи згори–донизу; бюджетна форма фінансування витрат, централізована система ціноутворення і оплати праці; скорочення некоординованої економічної діяльності (ринкової стихії), зниження надмірного ступеня диференціації продукту і як наслідок, тотальне одержавлення економічних процесів та централізованого планування народного господарства, дефіцитність та монополізація радянської економіки
5.	Початок 1990-х рр.	Адміністративно-командний монополізм	Порушення економічної рівності виробників і створення диспропорцій, які викликані боротьбою господарських ланок за економічні привілеї. Тотальне одержавлення економічних процесів, централізоване планування народного господарства і, як наслідок, деформація структури економіки, за якої виникає дефіцит та знижується якість товарів. Зростання концент-

			рації та спеціалізації виробництва в умовах ліквідації конкуренції та поява монополістів, а також виникнення стійкого макроекономічного дисбалансу, що спричинено нееластичністю попиту і пропозиції. Відомчість і бюрократизм призвели до адміністративного закріплення, штучного створення економічно привілейованого стану окремих виробничих ланок
6.	1992–1997 рр.	Кланово-олігархічні угруповання	Розвал валютно-фінансової системи держави, інфляційний шок, призупинення платежів і взаєморозрахунків, розрив кооперованих зв'язків між підприємствами країн колишнього СРСР, деформація цінних паритетів і валютних курсів, невпорядкованість податкової та зовнішньоекономічної політики і, як наслідок, різке падіння мотивації підприємництва і праці, загострення дефіциту державного бюджету і платіжного балансу, припинення інвестиційної та інноваційної діяльності виробництва і внутрішнього ринку, різке соціальне розшарування населення, зuboжіння його основної частини з низькими та середніми середньодушовими доходами, загострення криміногенної обстановки, роздержавлення та приватизація суспільного майна
7.	1998–2003 рр.	Утвердження незалежної України	Незначне економічне зростання не давало економічного ефекту, а було спрямоване на збагачення кланів, багатовекторність зовнішньої політики (геополітична невизначеність та балансування між Росією та Заходом), незавершеність формування української політичної нації, не сформованість середнього класу, інформаційна блокада олігархів, тотальна фальсифікація виборів
8.	2004–2005 рр.	Помаранчева революція	Об'єднання політичних партій, моральна та політична підтримка демократичних процесів в Україні світовою громадськістю та демократичними державами, мирний характер масових протестів, усвідомлення людьми своєї гідності, здатність до громадянського єднання, формування

			громадського суспільства, вияв свободи та прагнення жити в демократичному суспільстві
9.	2006–2012 рр.	Економічна криза	Глибока політична криза, зниження показників соціально-економічного розвитку, падіння виробництва, скорочення валютної виручки, девальвація гривні, недорозвиненість внутрішнього ринку з експортною орієнтацією, інерційність суспільства та еліти, недосконалість податкового законодавства, що призвело до знищення малого бізнесу
10.	2013–2015 рр.	Революція Гідності	Військові дії на сході країни, деформація валютних курсів, непорядкованість зовнішньоекономічної політики, загострення дефіциту державного бюджету, різке соціальне розшарування населення, зuboжіння населення з низькими та середніми середньодушовими доходами, реальне зниження соціальних стандартів, знищення малого бізнесу

Розраховано за: [3].

Як відомо, необхідність трансформаційних перетворень обумовлена низькими показниками соціально-економічного розвитку, проте, проведені реформи не дали потрібного результату і сьогодні характеризуються недостатнім рівнем ефективності, потребують системного підходу і врахувань викликів глобалізації та інтеграції національної економіки у світовий економічний простір. Досвід останніх десятиліть недостатньо переконливо свідчить про успішну трансформацію пострадянських суспільств, оскільки більшість перехідних країн європейського регіону за 10 років трансформації не досягнули рівня свого розвитку 1990 року, проте все-таки з'явилися окремі вектори ефективної політики у цих країнах. На шляху до стійкого економічного розвитку Україна зазнала сильних гальмівних та деструктивних змін, які спричинили ерозію позитивних економічних, політичних та культурно-психологічних передумов розвитку ринково-демократичної, соціально-орієнтованої економічної системи і суспільства, що перебували на етапі початку трансформації.

На сучасному етапі необхідним стає стабільний соціально-економічний розвиток, який повинен ґрунтуватися на регулюванні

макро- та мікроекономічних процесів, включно з політикою регулювання ринкової лібералізації та кон'юнктури, бюджету і платіжного балансу, доходів і податків, формування інвестиційних фондів, фінансово-кредитних ресурсів, фондів нагромадження і споживання, споживчих сімейних бюджетів різних соціальних верств населення, загальногрошового обігу і курсу грошової одиниці, з одночасним забезпеченням достойного життя населення, ринковим динамізмом та конкурентоспроможною економікою соціальної спрямованості.

Учені-економісти по-різному оцінюють й визначають тип та характер новоствореної посттрансформаційної української економіки. У наукових колах панує думка, що «... ця економіка не є бажаним ринковим, ефективним, гнучким, підприємницьким типом економічної системи європейського, американського чи південно-східного, азійського кшталту» [6].

Окремі економісти вважають, що в Україні виник новий тип неопланованої неринкової економіки, відмінної від польської, словенської, чеської та економік країн Центральної Європи, особливістю якої є капіталізм-кроунізм (капіталізм кумівства, приятельського фаворитизму та блату) з елементами грабінницького капіталізму [6]. Крім того, однією із найважливіших відмінностей у розвитку економіки України та інших центрально-європейських країн є те, що наша держава не була сформована як нація-держава та перебувала на етапі будівництва та національно-культурного українського відродження, а сили колоніалізму, імперіалізму та українофобії протистояли державно-демократичному, ринковому прогресу України та потребували політико-економічної та духовно-культурної «демілітаризації».

Із середини 90-х років ХХ ст. відбувалися радикальні зміни і у структурі та функціях суспільства, і в економіці і, як наслідок, процеси руйнування старої економіки набагато швидше випереджали процеси створення нової ринкової. За таких умов почалося погіршення матеріального стану основної частини населення – так званого середнього класу, перехід економічної, політичної влади та інших суспільних благ у руки обмеженої кількості осіб (олігархів), що призвело до зuboжіння більшості населення та до руйнування людського та соціального капіталу України – рушію стійкого економічного розвитку. Водночас призупинився економічний розвиток та посилилося економічне, регіональне та політичне напруження.

Традиційна програма радикальних реформ, яку пропонував Україні Міжнародний валютний фонд та Світовий банк із початку 90-х років передбачала, насамперед, впровадження формальних ринкових правил, прав власності і внаслідок цього мав запрацювати ринковий

механізм як творець багатства [3], проте такий підхід був відчужений від істотних особливостей складної української реальності в економіці, культурі, політиці, а тому був непрацездатним, неефективним для українських умов.

Тому в кінці 90-х років виникла нова проблема перегляду наявних засад соціально-економічного розвитку і потреба у зменшенні нерівності та бідності шляхом справедливого перерозподілу державних і приватних благ і послуг не лише для соціального захисту, а й для підвищення ринкової ефективності.

Із метою пом'якшення ортодоксальних економічних реформ та політичного напруження уряд почав надавати пільги та привілеї окремій маленькій частині населення (багатіям), що спричинило початок процесу поляризації суспільства. Збільшення розриву між невеликою меншістю надбагатих та більшість зубожілого населення поступово ставав нормою соціально-економічного життя і руйнував процес заощаджень і нагромадження в економіці країни, а потужні фінансово-політичні групи швидко збагачувалися за рахунок незаконного та аморального привласнення державної власності та ресурсів. Як наслідок, за весь період незалежності України відчутним став розрив між відношенням 10% найбільш забезпеченого населення до 10% найменш забезпеченого і майже ліквідувався «середній» клас населення. До 2010 р. розрив між найбагатшими та найбіднішими становив 2,2 раза, а в 2018 р. – 5,4 раза. Підвищення цього показника вказує на посилення різниці між найбагатшим та найбіднішим населенням країни. З кожним роком збільшується частка мільйонерів та підвищуються розміри їх капіталів.

Зважаючи на соціально-економічний статус значної частини українців, зокрема на низький рівень зарплат, а особливо у бюджетній сфері, складно прогнозувати поліпшення ситуації в країні. Радикальні зміни, які відбувалися наприкінці ХХ початку ХХІ ст. у структурі й функціях суспільства, в економіці та державотворенні, супроводжувалися відчутними негативними явищами і не принесли потрібного результату.

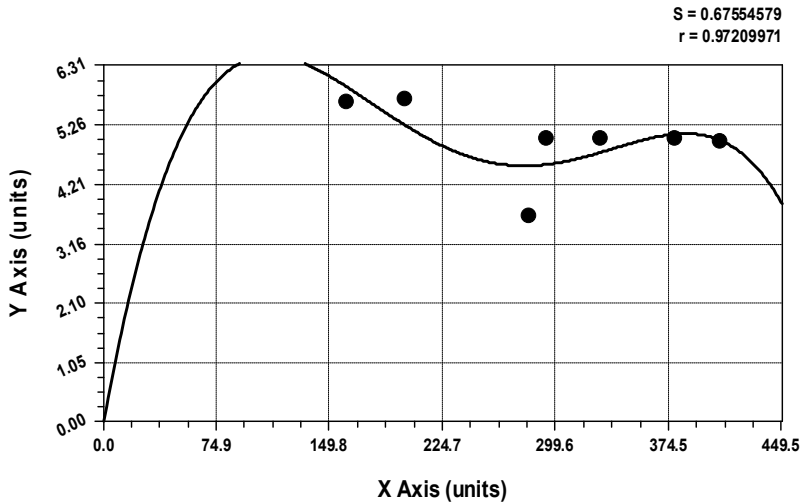
Соціально-економічний стан України засвідчує, що спроби ринкового регулювання економічної діяльності в середовище соціалістично-комуністичної інфраструктури, не призвели до необхідного результату. Принесений неоліберальними економістами культ ринку перетворився в культ «потворного українського ринку». Внаслідок цього в Україні, як і в інших країнах під загрозою стала ефективність ринкових трансакцій і правових легітимних контрактних відносин у ринку

та економіці. Тому невідкладною є потреба розмежувати справжні та перекручені ринкові цінності в тих сферах, де вони ведуть до руйнування людської діяльності [6].

У цьому контексті потрібно відмітити значний вплив середньомісячної номінальної зарплати на індекс якості життя в Україні 2010–2018 рр. (рис. 1), який доведено за допомогою статистичного пакету Curxpt 5.0.

Варто зазначити, що номінальна заробітна плата характеризує рівень заробітної плати незалежно від зміни цін на товари і послуги. Проте розміри номінальної заробітної плати не дають реального уявлення про життєвий рівень працівника, тому що ціни на товари та послуги не є постійними, а зазвичай зростають.

На це вказує реальна заробітна плата та кількість товарів і послуг, яку працівник може придбати на свою номінальну заробітну плату після сплати усіх податків.

Рис. 1. Нелінійне програмування (модель Хоерла) впливу середньомісячної номінальної зарплати на індекс якості життя в Україні, 2010–2018 рр.

$$Y = -0,006 + 0,149 * x - 0,001 * x^2 + 3,265 * x^3$$

Розраховано за: [7].

Темп зростання номінальної заробітної плати за період з 2010 до 2018 року є значно вищим, ніж темп зростання реальної зарплати, проте в умовах 2013 р. відбулося незначне зростання реальної заробітної плати на 0,3%. Тобто ми простежуємо загальне підвищення розмірів номінальної заробітної плати населення, проте водночас відбувається зниження їх купівельної спроможності. Це свідчить про значне зростання цін 2010–2018 рр. В умовах 2014 р. темп зростання реальної заробітної плати знизився до 93,5%, а номінальної до 106,0%, що свідчить про зростання інфляції, зниження купівельної спроможності населення, зростання соціальної залежності та його зубожіння.

Як вказувалося, суспільне багатство створює об'єктивну основу формування системи соціальної безпеки і на загальнонаціональному, і регіональному рівнях. Дієвість системи соціальної безпеки визначається через ефективність функціонування системи соціального захисту і соціального статусу індивіда. Якщо система соціального захисту формується державою щодо тих категорій громадян, які самостійно не можуть досягти необхідного добробуту, то система соціальних статусів державою створюється відносно всіх категорій населення, що беруть тією чи іншою мірою участь у виробництві суспільного багатства (регіонального продукту), оскільки виступає частиною концепції соціальної стратифікації та соціальної нерівності, тобто нерівності статусів.

Зазначений мінливий стан елементів породжує граничні уявлення про безпеку на основі порогових значень та індикаторів рівня соціальної безпеки. Заразом відзначимо, що розробка порогових значень безпеки і для теорії, і для практики становлення соціальної безпеки мають двоїстий характер. З одного боку вони спричинюють страх і ворожість стосовно тих державних або економічних інститутів, які відповідальні за зниження порогових значень, а з іншого – пророкують соціальний вибух.

В Україні основні критерії соціальної безпеки визначаються цілями соціальної політики, спрямовані на захист найвразливіших верств населення, на підтримку незаможної частини суспільства, подолання бідності, створення сприятливих умов для розвитку соціальної сфери, на задоволення соціальних потреб і реалізуються через механізми соціального захисту населення, що вимагає перегляду та глибшого обґрунтування.

Розміри соціального забезпечення населення в Україні піддаються постійному номінальному збільшенню (табл. 2), проте його купівельна спроможність знижується.

Таблиця 2

**Розміри соціальних стандартів в Україні,
2009–2018 рр.**

№ з/п	Показники	Січень-грудень 2009 р.	Січень-грудень 2010 р.	Січень-грудень 2011 р.	Січень-грудень 2012 р.	Січень-грудень 2013 р.	Січень-грудень 2014 р.	Січень-грудень 2015 р.	Січень-грудень 2016 р.	Січень-грудень 2017 р.	Січень-грудень 2018 р.
1.	Розмір прожиткового мінімуму на 1 особу в місяць, грн	701	875	953	1050	1142	1176	1253	1544	1623	1777
2.	Розмір мінімальної заробітної плати, грн	744	922	1004	1104	1183	1218	1378	1600	3200	3723
3.	Розмір середньомісячної зарплати в розрахунку на 1 штатного працівника, грн	1906	2239	2633	3026	3274	3480	4362	5202	8777	8382
4.	Розмір мінімальної пенсії за віком, грн	573	734	800	849	922	949	1011	1247	1426	1435

Складено за: [8].

Найсучаснішими методами поглибленого аналізу та найприйнятнішими для дослідження доходів населення та його соціальної захищеності являються економетричні методи, за допомогою яких можна відслідкувати, оцінити та спрогнозувати розвиток факторів впливу та розробити шляхи ефективного управління ними.

При оцінці рівня середньомісячної зарплати в Україні, ми пропонуємо використовувати трендову модель (апроксимацію) з використанням пакету Excel для прогнозування рівня середньомісячної заробітної плати (рис. 2).

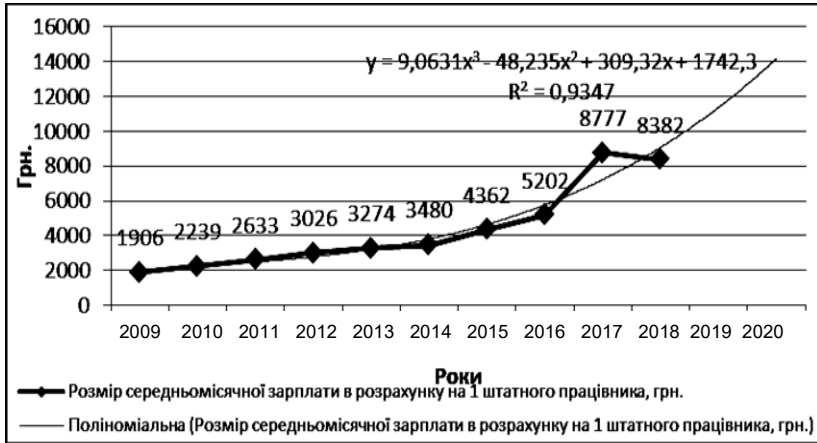

Рис. 2. Прогнозні оцінки динаміки розміру середньомісячної зарплати в Україні у 2009–2020 рр. (2019–2020 рр. – прогнозні оцінки)

Розраховано за: [7].

Унаслідок здійсненого прогнозування до 2020 р. на основі трендової моделі (апроксимації) встановлено вірогідне подальше підвищення розміру заробітної плати до 14 100 грн у місяць. Такий прогноз одночасно є песимістичний та оптимістичний й вимагає негайного реагування суспільства та держави. З одного боку підвищення доходів свідчить про позитивні тенденції щодо рівня та якості життя населення, зниження соціальної напруженості в суспільстві, з іншого – досягнення таких показників позитивно впливатиме лише за умови сталого соціально-економічного розвитку країни. Оскільки на сучасному етапі ми простежуємо галопуючі темпи зростання інфляції, то прогнозний показник свідчить про поглиблення фінансово-економічної кризи в Україні, про подальше вірогідне зростання індексу споживчих цін та девальвацію національної валюти, а, отже, про зниження рівня життя та бідності населення.

Висновки. Посттрансформаційні та інтеграційні процеси в Україні вимагають економічного підґрунтя для забезпечення високих показників соціально-економічного розвитку та захищеності соціально вразливих верств населення. Неefективність і недосконалість державної політики стосовно регулювання доходів населення, зниження купівельної спроможності, посилення проблем майнової нерівності в країні

призводять до зниження рівня соціальної безпеки держави та вимагають розроблення ефективної соціальної політики.

Успішна трансформація економічних систем має відображати послідовність економічного зростання, яке має пройти стадію традиційного суспільства, перехідного суспільства, стадію підйому, зрілості, масового споживання та стадію «пошуку якості життя» і забезпечити належний соціально-економічний та духовний розвиток людини й суспільства.

1. Флейчук М. І., Наконечна Н. В., Щурко У. В., Гончарук А. Я. Фінансовий контролінг в системі зміцнення економічної безпеки держави: монографія / за заг. ред. М. І. Флейчук. Львів: Ліга-Прес, 2012. 260 с.

2. Гринів Л. С., Кічурчак М. В. Національна економіка: навч. посібник. Львів: «Магнолія 2006», 2008. 464 с.

3. Перехідна економіка: підручник / В. М. Геєць, Є. Г. Панченко, Е. М. Лібанова та ін. / за ред. В. М. Геєця. К.: Вища школа, 2003. 591 с.

4. Флейчук М. І. Легалізація економіки та протидія корупції у системі економічної безпеки: теоретичні основи та стратегічні пріоритети в умовах глобалізації: монографія. Львів: Ахілл, 2008. 660 с.

5. Потравка Л. О. Необхідність структурних трансформацій України в умовах перехідного періоду. URL: http://www.znau.edu.ua/visnik/2011_2_2/42.pdf

6. Веніамін Сікора. Напрями еволюції українського економічного розвитку в процесі становлення «нового Консенсусу» і теорії про «Соціальний капітал». URL: <http://spilka.uaweb.org/library/sikora.html>

7. Офіційна веб-сторінка Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>

8. Про державний бюджет на 2009–2018 роки: Закони України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua>

Vinichuk M. V. Comparative analysis of social-economic development in the context of social security of the state

The main problem aspects of social and economic development of Ukraine through the prism of strengthening of social security of the state are determined. A comparative analysis of socio-economic transformations of the Ukrainian economy was carried out. The necessity of transformational transformations and changes in the structure and functions of society and economy are considered. The factors that characterize the effectiveness of the social security system are identified and are determined by the effectiveness of the system of social protection and the social status of the individual.

The main aims of social policy in terms of social security criteria are analyzed. Based on empirical studies using MS Excel, Curxpt 5.0 software packages, a study was made of the average monthly nominal wage and the quality of life index of the population, and their predictive values were outlined in the strategic perspective in order to find ways out of the financial and economic crisis and

to strengthen the social security of the state. The main factors influencing the standard of living of the population and the socio-economic development of the country are determined.

On the basis of economic and mathematical calculations, an estimation of the standard of living and social security of the population has been carried out, as well as the reduction of the purchasing power of the population of Ukraine has been proved. In order to study the current trends of global and national transformation, the use of economic and mathematical methods and models of analysis of the complex of relevant principles, methods, factors and instruments of ensuring social stability in the formation of strategic outlooks for emerging from the socio-economic crisis is proposed.

Key words: *social security of the state, comparative analysis, socio-economic development, economic and mathematical methods and models, living standards of the population, transformation of the economy.*

Стаття надійшла 20 грудня 2018 р.